

LUND UNIVERSITY

Remissyttrande: Härifrån till evigheten – En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv (SOU 2019:58)

Tersmeden, Fredrik; Berglund, Åsa; Falk, Mikael; Iwenstam, Robert; Norrback, Gun; Werner, Bengt

2020

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Tersmeden, F., Berglund, Å., Falk, M., Iwenstam, R., Norrback, G., & Werner, B. (2020). Remissyttrande: Härifrån till evigheten – En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv (SOU 2019:58).
<https://www.regeringen.se/contentassets/8e3363ca082446fb9b5a6c7826bf38d7/lunds-universitet.pdf>

Total number of authors:
6

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUNDS
UNIVERSITET

Rektor

BESLUT

2020-05-28

Dnr V 2020/373

1(10)

Kulturdepartementet
Enheten för kulturarv och livsmiljö

103 33 STOCKHOLM

Yttrande över "Häri från till evigheten – En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv"

(SOU 2019:58, dnr Ku2019/02112/KL)

Lunds universitet har anmodats att yttra sig över rubricerad remiss. Universitetet avger härmed följande synpunkter som tagits fram av en remissgrupp bestående av sektionschef Åsa Berglund samt arkivarierna Mikael Falk, Robert Iwenstam, Gun Norrback, Fredrik Tersmeden och Bengt Werner (samtliga vid sektionen Juridik och dokumenthantering). Underlag har även inlämnats av Humanistiska och teologiska fakulteterna samt av Lunds Tekniska Högskola. Arkivarie Fredrik Tersmeden har sammanställt yttrandet.

Sammanfattning

Lunds universitet ser positivt på att en bred översyn av arkivområdet gjorts genom Arkivutredningen. Utredningens förslag är inte i alla delar relevanta för Lunds universitet. Kommentarer och synpunkter lämnas därför huvudsakligen i de fall där förslagen är relevanta för Lunds universitet som myndighet. Vissa synpunkter från lärosätets humanistiska och teologiska fakulteter med specifik koppling till dess verksamheter framgår av en särskild bilaga till remissvaret.

Lunds universitets synpunkter i detalj redovisas nedan dels i form av några övergripande kommentarer, dels i form av specifika kommentarer till varje enskilt kapitel i betänkandet. Sammanfattningsvis ser Lunds universitet dock positivt på följande förslag:

- att Riksarkivet ska ha en inriktning mot samförstånd, tydliga föreskrifter och en generös rådgivning snarare än mot tillsyn och sanktioner (kap 5),
- att statliga myndigheter ska lämna uppgifter till ett nationellt arkivinformati onssystem, dock förutsatt av detta kan göras på ett sätt som inte medför omfattande merarbete för myndigheterna. (kap 5),
- att arkivaspekter enligt förslaget till ny arkivförordning ska beaktas vid upphandling eller utveckling av nya systemstöd kl 1 och 6),
- att nationella översyner av ansvaret för bevarandet av fotografi respektive forskningsdata bör göras (kap 7),
- att Kungliga Biblioteket och Svenska Filminstitutet får i uppdrag att göra en nationell inventering av audiovisuellt material samt utreda möjligheten till en digitalisering härav (kap 7),
- att Riksarkivet fortsatt ska ha sin placering under Kulturdepartementet, men ges en breddad finansiering från andra utgiftsområden (kap 13),

- att tillhandahållande och förvaltande av förvaltningsgemensamma specifikationer (FGS) ska ingå i Riksarkivets instruktion (kap 13),
- att en nationell satsning på yrkesfortbildning inom digital arkivhantering görs (kap 14), samt
- att en nationell arkivstatistik tas fram, bland annat för att belysa finansieringsbehov inom området; även detta dock under förutsättning att detta inte innebär ett orimligt merarbete för myndigheterna (kap 15).

Lunds universitet ifrågasätter däremot följande förslag:

- att arkivlag och arkivförordning till synes fortsatt ger något olikartade definitioner av vilka allmänna handlingar som även utgör arkivhandlingar (kap 1),
- att handlingar i myndighetsgemensamma system ska anses bilda arkiv endast hos den myndighet som ansvarar för systemet, då en sådan skrivning inte tillräckligt beaktar frågans komplexitet (kap 6),
- att en generell massdigitalisering av analoga arkivhandlingar med åtföljande destruktion av originalhandlingar ska genomföras, vilket dels skulle bryta mot såväl grundläggande arkivprinciper som hela kulturarvstänkandet, dels skulle innebära en helt felaktig prioritering av resurser i ett läge där den stora utmaningen är att kunna ta hand om redan existerande digitalt födda handlingar, inte att skapa fler digitala handlingar (kap 7), samt
- att även de myndigheter som valt att själva långsiktigt förvara sina arkiv ska vara skyldiga att upprätta återkommande överlämnandeplaner till Riksarkivet (kap 8 och 9)

Övergripande kommentarer

Utredningen har ett stort fokus på arkivens tillgängliggörande varvid Riksarkivet naturligt nog ses som den centrala aktören inom det statliga området. Detta synsätt missar dock att beakta att det finns statliga myndigheter, däribland Lunds universitet, som har gjort ett aktivt val att själva bevara och förvalta sina arkiv i sin helhet, och även har för avsikt att fortsätta göra detta under överskådlig tid framåt. Dessa myndigheter utgör i princip sina egna slutarkiv och agerar såväl internt administrativt som externt kulturarvsvårdande och förmedlande.

Det bör här dock även framhållas att Lunds universitet, som under de senaste decennierna har gjort omfattande investeringar i form av såväl lokaler som organisation och personal för att själv kunna hantera sitt samlade arkivbestånd på ett korrekt sätt, naturligtvis är tacksamt att betänkandet inte föreslår tvingande leveranser till Riksarkivet.

Lunds universitet välkomnar utredningens förslag att tillföra ökade ekonomiska resurser till arkivsektorn, bland annat genom såväl höjda som breddade anslag till Riksarkivet. Samtidigt konstaterar Lunds universitet dock att många av de nya förslagen (obligatorisk rapportering till nationellt arkivinformatiönssystem, statistikinsamling, massdigitalisering m m) även kommer att vara arbets- och kostnadsdrivande för övriga statliga myndigheter, vilka riskerar att få utföra detta merarbete inom ramen för befintliga budgetar. Man kan också fråga om de höjda anslagen är tillräckliga ens för de uppdrag som föreslås för Riksarkivets del, och även huruvida Riksarkivet, efter en lång period av nedskärningar och

uppsägningar, har de organisatoriska muskler som krävs för att på kort tid förmå att expandera tillräckligt för att kunna utföra alla dessa uppdrag. Det faktum att många av uppdragen är tidsbegränsade kan också försvåra nyrekrytering av kompetent personal som kan tänkas föredra att söka sig till fast anställningar vid andra myndigheter eller inom privat sektor i stället.

Rent generellt hade Lunds universitet önskat att betänkandet i större utsträckning hade tagit upp de stora utmaningarna i hanteringen av digitalt födda handlingar och möjligheterna till nationellt samarbete rörande e-arkivlösningar.

Kommentarer per kapitel

1. Författningsförslag

Lunds universitet konstaterar att förslagen till ny arkivlag och arkivförordning huvudsakligen innebär redaktionella förändringar mot nu gällande författningar. Detta innebär bland annat att en nuvarande oklarhet och till synes motsägelsefull skrivning rörande vilka allmänna handlingar som också utgör arkivhandlingar kvarstår. Det gäller formuleringarna i nuvarande lag 3 § (9 § i nya förslaget) respektive nuvarande förordning 3 § (7 § i nya förslaget). Där lagen synes sätta ett direkt likhetstecken mellan myndighetens allmänna handlingar och dess arkivhandlingar anger förordningen ett antal olika skillnader där vissa allmänna handlingar (exempelvis införanden i register) automatiskt också blir arkivhandlingar medan andra blir detta först sedan de "tagits om hand för arkivering".

Bortsett från att de båda skrivningarna sinsemellan skapar en oklarhet om när en allmän handling också är en arkivhandling så ger arkivförordningens formuleringar grund för ytterligare oklarheter, särskilt inom en större myndighet med decentraliserad arkivförvaltning. När skall en allmän handling i en sådan organisation anses ha "omhändertagits"? När den kommit till en lokal arkivansvarig ute i organisationen eller först när den rent fysiskt levererats till myndighetens centralarkiv? Problematiken förstärks ytterligare av det faktum att aktiva systemstöd numera ofta i praktiken fungerar som elektroniska mellanarkiv, vilket skulle innebära att samtliga handlingar i systemet, inklusive arbetsmaterial, vore att se som allmänna eftersom de kan anses "omhändertagna" redan genom det faktum att de finns i systemet. Detta skulle i praktiken kunna innebära att det inte är möjligt att alls hantera utkast, koncept och liknande "mellanprodukter" eller rent internt arbetsmaterial i ett elektroniskt systemstöd.

Utifrån ovanstående skulle Lunds universitet förordna att såväl lag som förordning sätter ett direkt likhetstecken mellan myndighetens allmänna handlingar och dess arkivhandlingar, oavsett dessas form. Detta hindrar förstås inte att ytterligare handlingar, vilka inte i sig själva ursprungligen är allmänna, genom ett aktivt beslut kan införlivas i myndighetens arkiv i enlighet med 2 kap 12 § TF.

Rörande lagförslagets skrivningar angående krav på beaktande av arkivaspekter vid upphandling (6 §) respektive ägandeskap av arkivhandlingar i delade system (11 §), se kommentarer under kap 6.

I förslaget till förordning om statsbidrag till arkivcentrum undrar Lunds universitet varför endast centrumbildningar med kommunala och enskilda arkiv ska kunna

komma i fråga och inte även centrumbildningar som omfattar flera statliga myndigheters arkiv (såsom t ex Arkivcentrum Syd i Lund där Lunds universitet samverkar med bl a Riksarkivet och Polismyndigheten men även med kommunala och enskilda parter).

I de förslag till konsekvensändringar i andra såväl lagar som förordningar som följer på sidorna 74ff är Riksarkivets existens och roll som central statlig arkivmyndighet fortsatt förutsatt. Detta trots att denna roll inte automatiskt förutsätts i förslaget till ny arkivlag där det endast talas om ”den statliga arkivmyndigheten”, en funktion vilken först i arkivförordningen uppges tillkomma Riksarkivet. I konsekvensens namn borde det därför kanske även i de övriga lag- och författningstexterna endast talas om ”den statliga arkivmyndigheten”?

En fråga som inte berör Lunds universitet men där universitet ändå undrar över valet av inskränkning är 26 § där det endast står att ”den statliga arkivmyndigheten får ta emot arkivmaterial också från enskilda arkivbildare”. Varför inte motsvarande skrivning även för de kommunala arkivmyndigheterna?

2. Uppdraget och dess genomförande

Även om betänkandets undertitel utöver ”kulturarv” även nämner ”förvaltning” konstaterar universitet att det i utredningens direktiv inte ingått i uppdraget att beakta arkivens betydelse för myndigheternas egen förvaltning och löpande verksamhet. Detta är därför förståeligt att denna aspekt i princip inte berörs alls i betänkandet, men hade ändå varit önskvärt att så skett. Inte minst hade tydligare skrivningar på detta område i såväl betänkande som lagtext haft ett internpedagogiskt syfte för myndigheternas såväl lednings- som arkivfunktioner, vilka ofta har utmaningar i att förmedla att en god arkivförvaltning inte bara handlar om yttre regeluppfyllnad och administrativt merarbete utan även är en vinst för myndighetens interna arbete. Att arkivvårdens nytta även för arkivbildarna själva i högre grad hade understrukits hade därför varit önskvärt.

3. Viktiga samhällsförändringar

I detta kapitel definieras ”digitalisering” två olika sätt: en samhällelig digitalisering på makronivå samt informationsdigitalisering (handlingar som migreras från analog till digital databärare). I resten av rapporten talas uteslutande om ”digitalisering” utan närmare precisering. Resultatet av detta blir att texten blir svårtydd avseende vilken typ av digitalisering betänkandet menar att arkivvärlden ska ägna sig åt.

Lunds universitet konstaterar vidare att betänkandet helt korrekt säger att ”en gemensam e-arkivtjänst är avgörande för hanteringen av det digitalt födda arkivmaterial som ökar kraftigt i omfång”, men inte erbjuder några närmare förslag till var och hur en sådan lösning ska åstadkommas.

Lunds universitet konstaterar vidare att avsnittet om hållbar utveckling tyvärr innehåller få konkreta förslag.

4. Beskrivning av arkivsektorn

Betänkandet utgår genomgående från att ett statligt ”slutarkiv” alltid ligger hos Riksarkivet. För en myndighet som, likt Lunds universitet, valt att själv behålla sina arkiv i sin helhet och överlämna dem till någon annan institution först ifall den egna myndigheten helt skulle avvecklas, känns ett sådant perspektiv dock inte självklart. Det finns inget som säger att Riksarkivet (som blev en självständig myndighet först 1878) eller en annan motsvarande nationell arkivmyndighet med nödvändighet kommer att existera längre än Lunds universitet (grundat 1666).

Lunds universitet instämmer i sektorns skepsis mot en yrkescertifiering för arkivarier. Därtill har arkivarieutbildningen historiskt sett för olikartad ut såväl över tid som mellan lärosäten. Vad gäller arkivarieryrket generellt noterar Lunds universitet för övrigt att det faktum att många arkivarier, ja kanske majoriteten, faktiskt arbetar utanför renodlade arkivmyndigheter märks föga i utredningens förslag.

Humanistiska och teologiska fakulteterna har påpekat en felaktighet i kapitlets historieskrivning avseende Folklivsarkivet i Lund (vilket utgör en del av Lunds universitet, ej av ISOF) – se bilaga.

5. En moderniserad och anpassad arkivlag

Lunds universitet anser att Riksarkivet har en viktig roll som rådgivande och föreskrivande myndighet men också som en samarbetspartner (bl a inom ett samarbete som Arkivcentrum Syd). Lunds universitet ser därför positivt på betänkandets formulering att ”inriktning bakom de föreslagna bestämmelserna är att samförstånd, tydliga föreskrifter och en generös rådgivning ska prioriteras framför arkivmyndigheternas tillsyn och sanktioner”.

Rent principiellt ställer sig Lunds universitet positivt till förslaget om skyldighet för statliga myndigheter att lämna uppgifter till ett nationellt arkivinformati onssystem (i praktiken: NAD). Universitetet vill dock samtidigt understryka vikten att av detta kan göras på ett tekniskt enkelt och smidigt sätt så att det inte innebär ett alltför krävande merarbete för de levererande myndigheterna. Lunds universitet ser det vidare som rimligt och lämpligt att från denna leveransplikt undanta förteckningar över aktuella och ännu levande delarkiv, vilka med nödvändighet ofta befinner sig i ett mer eller mindre preliminärt och ofullständigt stadium. Kanske kan en tioårsfrist vara en lämplig gräns för hur aktuella uppgifter som måste levereras till NAD?

Beträffande betänkandets formuleringar rörande arkivens betydelse för det demokratiska samhället vill Lunds universitet understryka vikten att beaktandet av en sådan aspekt inte får leda till ett subjektivt urval av handlingar baserat på vilka dokument som kan anses ge uttryck för ”rätt” ideologiska ståndpunkter. Bevarandeurvalet måste så långt som möjligt baseras på objektiva grunder.

Lunds universitet ser generellt positivt på att de enskilda arkivens betydelse för kulturarvet lyfts fram, bl a då dessa arkiv utgör ett potentiellt underlag för forskning.

Rörande beredningens påstående att ”en bok som skickas in till en myndighet som gåva” inte kan bli allmän handling vill Lunds universitet nyansera denna skrivning. Huruvida boken blir allmän handling torde rimligen bero på om myndigheten väljer att införliva den i sitt bibliotek eller i sitt arkiv. Vid Lunds universitetsarkiv är exempelvis ett stort antal gåvor från olika jubileer – däribland böcker – införlivade i myndighetens arkivbestånd. Vidare förvarar universitets- och högskolearkiven generellt stora mängder av böcker i sina arkiv, dels i form av arkivexemplar av myndighetens egna vetenskapliga publikationer, dels i form av doktorsavhandlingar, av vilka de senare är att se som externt inkomna (från doktoranden) men samtidigt i egenskap av examinationsunderlag definitivt utgör allmän handling.

För kommentarer till de konkreta formuleringarna i författningsförslagen – se under kap 1 ovan.

6. Myndigheternas arkivbildning och arkivförvaltning

Lunds universitet instämmer i vikten av att bevarandenaspekter beaktas i ett tidigt skede. Av detta skäl hälsar Lunds universitet med stor glädje betänkandets förslag att i arkivförordningen införa en skyldighet för myndigheter att beakta kommande arkivering vid upphandling, utveckling eller idrifttagande av ett informationssystem. Detta har länge varit en alltför försummad fråga.

Vad däremot avser betänkandets skrivningar rörande allmänna handlingar som hanteras i för flera myndigheter gemensamma system anser Lunds universitet att bilden måste kompliceras mer än vad utredningen gör. Dels finns det myndigheter som samäger system och där frågan om vem som är att ses som ”ansvarig” för informationssystemet är långtifrån självklar. Dels finns det gemensamma system där själva systemansvaret ligger på en myndighet men där de olika övriga myndigheter som nyttjar systemet ansvarar för och äger sina egna delmängder av den information som finns däri. Ett viktigt exempel på ett sådant system inom universitets- och högskolevärlden är studiedokumentationsdatabasen Ladok, vilken ägs av ett konsortium men där samtliga medverkande lärosäten ansvarar för data om sina studenter och utbildningar. Här vore det mycket märkligt om handlingarna i systemet endast utgjorde allmänna handlingar hos konsortiet och inte hos lärosätena.

7. Bevarande och gallring

Lunds universitet ställer sig positivt till betänkandets förslag att i lagen ytterligare tydliggöra att bevarande ska vara huvudregeln. Samtidigt konstaterar vi att det såväl i betänkandet som i arkivlagen saknas en definition av vad bevarande innebär. Detta har, i en huvudsakligen analog verklighet, troligen varit en underförstådd självklarhet och de facto-standard, och har i praktiken inneburit att såväl databärare som data bevarats för alltid som en integrerad enhet. I en digital värld är detta däremot inte alls på samma sätt självklart – e-arkivering innebär inte att bevara gamla hårddiskar utan de data som finns på dem. Det är också tydligt att det finns mycket olika syn på vad bevarande innebär mellan arkivarier och exempel systemförvaltare, för vilka bevarandeperspektivet ofta bara sträcker sig till systemets livslängd, vilket i sin tur kan leda till oklarheter i tolkning av regelverk och styrdokument. Lunds universitet förordar därför att en definition av bevarande

antingen införs i någon av de berörda författningstexterna alternativt att Riksarkivet ges mandat att fastställa en sådan definition (på samma sätt som man i dagsläget har definierat gallring). Ett förslag skulle kunna vara denna lätt reviderade variant av den definition som gavs i ISO 15489–1:2001 och som har fördelen att understryka att bevarande är något som kräver aktiva åtgärder från arkivförvaltaren:

Förfaranden och åtgärder som syftar till att säkerställa att autentisk information bevaras tekniskt och innehållsmässigt för all överskådlig framtid

För de fall där det inte rör sig om bevarande enligt arkivlagens presumtion torde man kunna använda ord som ”förvara” eller ”lagra”, för att inte riskera sammanblandning med bevarande.

Vad gäller terminologi generellt så välkomnar Lunds universitet förslaget om en enhetlighet i registerförfattningarna (liksom i övriga författningstexter).

Lunds universitet ställer sig vidare positivt till förslagen om att myndigheterna ska upprätthålla en aktiv och strategisk bevarandeplanering, till att terminologin i registerförfattningarna ska göras enhetlig och till att det bör göras nationella översyner av ansvaret för bevarandet av fotografi respektive forskningsdata. Möjligen ställer sig universitet dock något frågande inför hur två så skilda materialtyper som fotografi och forskningsdata, vilka knappast har några omedelbara naturliga samband, kommit att hanteras närmast i klump. Ur ett universitetsarkiv äger naturligt nog frågan om forskningsdata prioritet.

Lunds universitet ställer sig positivt till att Riksarkivet ges i uppdrag att inventera arkivbestånden hos de statliga myndigheterna för att exempelvis kunna bedöma prioriterade bevarandeinsatser. Likaså till förslaget att Kungl Biblioteket och Svenska Filminstitutet får i uppdrag att göra en nationell inventering av audiovisuellt material samt utreda möjligheten till en digitalisering härav. Här finns bland annat mycket forskningsmaterial i form av ljud- och bildupptagningar som riskerar att avmagnetiseras och därmed gå förlorat.

Däremot är Lunds universitet kraftfullt avvisande till förslaget om en generell massdigitalisering av analoga arkivhandlingar. Detta då universitetet menar att en sådan insats en totalt felaktig prioritering som riskerar att stjälta kraft och resurser från andra mycket mer angelägna åtgärder inom det digitala området. Det stora problemet inom den offentliga arkivsektorn i dag är inte brist på möjlighet att tillgängliggöra analogt material utan att kunna ta hand om de stora mängder allmänna handlingar som i dag ”föds” digitalt. I ett läge där många myndigheter ännu saknar e-arkivlösningar och där försöken att finna en gemensam sådan lösning åt den statliga sektorn (genom SSC) flera gånger har strandat vore massdigitalisering inte bara ett orimligt resursslöseri utan även att binda ris åt egen rygg genom att skapa en än större mängd av digitala handlingar med krav på resurskrävande långsiktig förvaltning samtidigt som ett traditionellt bevarande av de analoga originalen kräver minimala löpande insatser. Det faktum att det finska massdigitaliseringsprojektet tvingats avbrytas i brist på fungerande e-arkivlösning gör det än mer anmärkningsvärt att betänkandet ändå föreslår ett liknande projekt i Sverige. Rent generellt hade Lunds universitet önskat att betänkandet i större utsträckning hade tagit upp de stora utmaningarna i hanteringen av digitalt födda handlingar

Än mer kraftfullt vänder sig Lunds universitet mot tanken på att vid en eventuell massdigitalisering gallra de analoga originalhandlingarna (enligt utredningen förslag ända tillbaka till 1970-talet, vilket för många myndigheters del torde innebära den absoluta merparten av deras arkivbestånd). Även bortsett från att beslut med retroaktiv verkan principiellt är juridiskt tveksamma så strider denna tanke inte bara mot en fundamentalprincip inom arkivtänkandet, nämligen kravet på att kunna garantera handlingarnas autenticitet, utan innebär även att man byter stabila, lättvårdade och långlivade handlingar mot kopior i ett obeständigt och resurskrävande format som den fortsatta tekniska utvecklingen rimligen redan på ganska kort sikt kommer att göra kvalitetsmässigt obsoleta. Inte minst ter sig en sådan destruktion som ett direkt angrepp på det fysiska kulturarv utredningen säger sig vilja värna om.

Med detta sagt ser Lunds universitet ändå att det kan vara värdefullt att utreda om särskilda utvalda bestånd, där en digitalisering ter sig motiverad från förväntat tillgänglighetsintresse och är ekonomiskt försvarbar; dock självfallet med bibehållande även av de analoga originalhandlingarna.

8. Överlämnande och finansiering

Rörande betänkandets krav på upprättande av överlämnandeplaner är Lunds universitets uppfattning att statliga myndigheter inte bör tvingas att överlämna sina arkivbestånd så länge de har kapacitet att sköta dem och visar att de klarar arbetet med kvalitet. Överlämnande bör därmed bara bli aktuellt antingen när en myndighet självmant ber om att få överlämna delar av sitt bestånd, när den statliga arkivmyndigheten bedömer att myndigheten saknar kompetens för att sköta inspekterad del av arkivet eller när det har beslutats att en myndighet ska upphöra. Planer behöver då endast upprättas i dessa förekommande fall och resurser behöver inte läggas på att göra upp teoretiska planer som kanske aldrig kommer att förverkligas.

I övrigt har universitet inga särskilda synpunkter på förslagen i detta kapitel.

9. Normering, tillsyn och rådgivning

Lunds universitet instämmer i allt väsentligt betänkandets förslag i detta kapitel, dock med reservation för förslaget att den statliga arkivmyndigheten ska kunna kräva att en myndighet inkommer med en plan för åter- eller överlämnande av sina arkiv (jämför Lunds universitets synpunkter under kap 8 ovan).

10. Stödjande och främjande av enskilda arkivsektorn

Lunds universitet har inga särskilda synpunkter på förslagen i detta kapitel, men instämmer generellt i det välkomna i att även de privata arkivens betydelse för kulturarvet beaktas i högre utsträckning (jfr kap 5 ovan).

11. Reglering av enskilda arkivsektorn

Som kap 10 ovan.

12. Urfolket samernas och de övriga nationella minoriteternas arkiv

Lunds universitet har det nationella ansvaret för undervisning i minoritetsspråket jiddisch. Humanistiska och teologiska fakulteterna, under vilkas ansvar denna undervisning ligger, har i särskilt svar utvecklat sina synpunkter på betänkandets förslag inom detta område; se bilaga.

13. Riksarkivets omgivning och interna organisation

Lunds universitet instämmer i betänkandets förslag att Riksarkivet bör ha sin fortsatta placering under Kulturdepartementet, men välkomnar även förslaget till en breddad finansiering från andra utgiftsområden. I beaktande av arkivens betydelse för forskningen ser Lunds universitet Utbildningsdepartementet som en sådan naturlig medfinansier.

Universitet välkomnar vidare förslaget att tillhandahållande och förvaltande av förvaltningsgemensamma specifikationer (FGS) ska ingå i Riksarkivets instruktion. Dessa specifikationer utgör betydelsefulla komponenter vid digital arkivering, och Riksarkivets roll i att ta fram sådana har hittills upplevts som otillräcklig.

Med anledning av att Landsarkiven enligt betänkandets förslag inte längre ska utpekas som givna enheter inom Riksarkivet vill Lunds universitet framhålla vikten av att Riksarkivet ändå fortsätter att vara geografiskt och administrativt representerat på de platser där etablerade samarbeten med andra myndigheter och arkivorganisationer finns, såsom Arkivcentrum Syd i Lund. Generellt är en fortsatt regional närvaro från Riksarkivets sida angelägen.

Rörande vad som i utredningen sägs om SSC och central e-arkivlösning konstatera Lunds universitet att detta redan är passé. I beaktande härav hade en förnyad utredning av de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för en nationell digital e-arkivlösning varit välkommen.

14. Digital informationsförvaltning och massdigitalisering

Lunds universitet konstaterar att kapitlet nästan enbart har fokus på Riksarkivet och därmed missar därmed de stora utmaningar som digital informationsförvaltning utgör även för de arkivbildande myndigheterna i gemen. Universitetet menar att det är av stor vikt att i dessa frågor se till hela myndighetssverige och att säkerställa finansiering av arkivering av digitala handlingar inom alla myndigheter.

Lunds universitet välkomnar därför förslaget om en nationell satsning på fortbildning inom digital arkivhantering. Detta är viktigt för att möta de breda behov som finns inom området. Då Lunds universitet är ett av de lärosäten i Sverige som erbjuder undervisning inom arkivvetenskap ser universitetet det även som naturligt att universitet blir involverat i ett sådant fortbildningsarbete.

Däremot ser Lunds universitet det som väl optimistiskt att redan i nuläget sätta en överdriven tilltro till möjligheten att kunna utlämna digitala allmänna handlingar genom ännu inte utvecklade AI-tjänster. De flesta typer av utlämnande torde även under överskådlig tid framåt fortsatt kräva såväl mänsklig sakkunskap som bedömningsförmåga.

Rörande förslagen om massdigitalisering – se vad som redan anförts under kap 7.

15. Informationsspridning om arkivområdet

Lunds universitet ser principiellt positivt på initiativet till framtagande av en nationell arkivstatistik, bland annat för att detta kan bidra till att ytterligare synliggöra arkiven men även för att belysa eventuella finansieringsbehov. Samtidigt understryker Lunds universitet att detta inte får innebära ett orimligt stort merarbete för de enskilda myndigheterna.

16. Konsekvenser av förslagen

Lunds universitet har inga särskilda kommentarer till detta kapitel utöver vad som redan framförts under olika punkter ovan.

17. Författningskommentarer

Se Lunds universitets kommentarer till kap 1 och 5 ovan.

Beslut

Beslut om att avge detta yttrande har fattats av undertecknad rektor i närvaro av stf förvaltningschef Cecilia Billgren efter hörande av representant för Lunds universitets studentkårer och efter föredragning av arkivarie Fredrik Tersmeden, sektionen Juridik och dokumenthantering.

Torbjörn von Schantz